

EL TEATRE A BELLPUIG DURANT L'EDAT MODERNA

per **Ramon MIRÓ i BALDRICH**

FONTS

Un problema seriós per reproduir l'activitat teatral real que hi hagué és el causat per la discontinuïtat i la poca densitat de les fonts documentals que ens han restat. Aquesta escassetat afecta sobretot en el sentit que no podrem precisar la freqüència en alguna de les activitats; però les dades que hem pogut localitzar i la coneixença més al detall de l'activitat de l'entorn (en concret, les dades que coneixem de Lleida, Cervera i Tàrraga especialment) sí que permeten traçar les línies bàsiques d'aquesta activitat i veure que no difereixen d'aquest entorn en altra cosa que en la deguda proporció.

D'un costat hi ha restes del típic teatre religiós de tradició medieval (les dades que comentarem sobre l'adob d'un crucifix de l'església parroquial usat per a la representació del davallament de la creu, i sobre els pagaments als preveres per la realització de la pàssia i la rescinta). En un i altre cas són els preveres els qui hi intervenen, sigui en actes teatrals o potser parateatrals, sigui en cerimònies litúrgiques força espectaculars.

De l'altre costat, l'activitat profana. Tot i que amb el mínim de dades en un dels casos, també en aquest àmbit podem constatar la presència de les dues formes que són habituals en poblacions més importants, on trobem més clarament perfilats els costums.

La primera d'aquestes dues formes és el pas de companyies teatrals forasteres, castellanes en general, que feien el recorregut entre Saragossa i Barcelona pel camí reial. En aquests, sabem també que es produí un progressiu tancament (cercar un lloc gran i tancat per a fer la representació i fer pagar entrada o cobrar

dels empresaris més o menys improvisats que el munten o adapten¹ i s'arrisquen en l'empresa), en detriment del teatre de carrer, molt més obert a tothom i amb cobrament incert.

La segona consisteix en la formació d'algun grup d'aficionats que representen alguna obra o, com era més freqüent encara, en l'ensinistrament d'un grup de nens/nois que fan algun ball més o menys dramatitzat en dades de festa assenyalada, en especial en festes patronals. En aquest cas sí que ho acostumen a fer al carrer, i tot sovint integrats dins un seguici festiu, processional o civil.

TEATRE RELIGIÓS DE TRADICIÓ MEDIEVAL

En aquest àmbit una de les cerimònies més precoces a generar activitats teatrals fou la processó de Corpus, especialment de finals del segle XIV a inicis del XVI, en què s'hi donaren amb major o menor constància els entremesos; aquesta activitat sembla bastant important a Lleida i a Cervera, ho és menys a Tàrraga, i no n'hem pogut trobar cap dada a Bellpuig:

La Setmana Santa i Pasqua fou un altre període important en generar representacions teatrals i espectacles parateatrals. A Lleida i, potser, a Cervera, pot afirmar-se que es produí la gradació que va de la representació del trop o del drama litúrgic de la *Visitatio sepulchri* (en llatí) a les passions (en vulgar).²

A Lleida hi ha dades clares de representació de la Passió des de mitjan segle XV i és ben probable que text i costum passés a Cervera (hem documentat des de 1477, almenys, la representació de la Passió el Divendres Sant) i generés l'intent de Tàrraga el 1480.

Són representacions amb certa continuïtat constatable a Cervera i més ocasionals (o amb dades més puntuals) en altres indrets.

A mesura que avança el segle XVI hi ha un nou interès per representar la Passió, que porta, a Cervera, a la factura d'un text més ambiciós amb materials anteriors, l'adaptació d'un text literari (*Lo passi en cobles*, dels valencians Bernat Fenollar i Pere Martines) i la creació de fragments nous seguint totes dues pautes, tant la vella com la nova. La conservació de dos manuscrits, obra dels preveres Pere Pons i Baltasar Sança, encara que no inclou tots els episodis a què fan

1.- A Tàrraga, per exemple, tenim dades sobre l'adaptació de l'interior de les escoles per a alguna representació de comèdies per part de companyies forasteres passavolants.

2.- En el cas de Lleida, podem trobar la presència de trops o la seva referència en diversos missals manuscrits; no tenim, però, constància de despeses per representacions d'aquest tipus en el segle XIV i inicis del XV. En el cas de Cervera, tampoc no tenim constància de despeses en la representació de trops ni de drames litúrgics (que poc cost podien ocasionar en un i altre lloc); tan sols tenim l'evidència de l'existència d'un missal del segle XIV en què hi constava almenys els rituals de processó i benedicció de rams el diumenge de Rams al matí, i lectura de la passió després, a l'església, durant la missa; i el ritual de la deposició de la creu per al Divendres Sant.

referència que volen representar, sí que ens permet constatar aquesta nova vigoria.

El nou text cerverí s'hi representà els anys 1534 i 1545, com a Passió cíclica que comprenia la representació d'episodis durant diversos dies de la Setmana Santa. Aquesta obra cíclica requeria, però, d'un esforç massa gran i, si hi afegim la dificultat d'haver de demanar ja permís a l'inquisidor (constatable per a la representació de l'any 1545), no ens estranyarem que fos l'última que constatem d'aquell període a Cervera, i que quan s'animesin a l'entorn a tornar a representar textos passionístics optessin per agafar només alguns dels episodis.

Això sembla que fou el que succeí a Tàrrrega l'any 1546, en què uns particulars decidiren representar uns episodis de la magna representació cíclica que s'havia realitzat a Cervera l'any anterior. En aquest cas, la representació es féu a la plaça Major, que fou envelada per a aquest efecte; el Consell de la paeria els pagà la construcció dels cadafals, el lloguer de vestits (anaren a cercar-ne a Cervera i al Tarròs) i també un trasllat o còpia "de la consueta per les coses de la Passió", de Cervera; i encara fou el Consell qui s'encarregà de demanar el permís corresponent a l'inquisidor.³ I nou anys més tard, el 1555, consta la representació targarina d'una part de la Passió el Dijous Sant, aquesta vegada a l'interior de l'església.⁴

I també ens fa la impressió que aquest fou el fet amb la possible continuïtat d'un sol element del cicle, l'episodi del Davallament de la creu, a Bellpuig, uns anys més tard. La dada que vam trobar-ne és de l'any 1583, però no és de representació puntual, sinó de determinació del Consell municipal perquè fos adobat el crucifix que servia per a la representació del Davallament, la qual cosa indica més aviat un fet consuetudinari que podia fer una colla d'anys que s'hagués introduït;⁵ i que únicament la necessitat de la despesa en l'adob del santcrist articulat que devia utilitzar-se per a la representació fa que avui en tinguem coneixença.

Al costat d'aquestes activitats més pròpiament dramàtiques, tenim notícia d'unes altres activitats més aviat de tipus parateatral, en què intervenen figurants o bé elements totalment estàtics (escultòrics). Dos exemples clars, i encara vinculats a la Setmana Santa, serien la processó del Dijous Sant (amb passos processionals que reproduïen els principals moments i alguna figuració) i el monument (o figuració del sepulcre de Jesús, a l'interior de l'església).⁶

3.- Publiquem els documents i en fem un comentari més detallat a "Setmana Santa a Tàrrrega (segles XV-XVII)", a *Urtx*, núm. 11 (Tàrrrega, 1998), pàgs. 89-104.

4.- Ibidem.

5.- Representació que es realitzaria molt possiblement a l'interior de l'església, com han acostumat a representar-se sempre els davallaments.

6.- Quant a les despeses en el monument, que un cop construït només calia muntar i desmuntar cada any, i hi consta la despesa afegida de la cera per a la il·luminació, vegeu-ne dades en el nostre treball publicat als *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, núsms 10 i 11 (1997, 1998), especialment al segon.

Llibre de la confraria

de la purissima Sang de Jesu Christi saluador nostre, fundada en la Iglesia parroquial de s.^t Nicolau de Bellpuig, en lo qual estaran continuats lo Priuilegi de la institutio de dita confraria, y les ordenacions y statuts de aquella, y tambe se continuara en ell los confraries, y vltimament les determinacions dels capitols e. o. consells de la confraria y diffinitions de comptes comensant lo pñt any de 1622. essent majors m.^o Jaume Castanyer p.^r lo d.^r fran.^{co} Jauer m.^o Joan Alsina y Joseph Bellet tots de Bellpuig y Jaume Morell de dita vila y Joan Ballesta de Vilanoua de Bellpuig y fou entregada dita santa figura en 1618.

Inici del primer llibre de la Confraria del Santcríst (confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist)

La processó de Dijous Sant era organitzada per la confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist;⁷ és la mateixa confraria que trobem al càrrec d'aquesta processó en moltes altres poblacions (a Cervera i Tàrraga, per considerar l'entorn més immediat). Aquesta serà alhora, a Bellpuig, la confraria del Sant Crist de Bormio. En la participació a la processó trobem la presència de les altres confraries, cada una amb un pas o misteri al seu càrrec.⁸ Entre els misteris, les figuracions i els deixuplinants amb vesta, la processó devia aconseguir un grau d'espectacularitat

7.- Ja als comptes dels anys 1626-1627 trobem que a partir del 31 de març de 1627 fan despesa de deu lliures en la compra de dues peces de bocaram negre per a vestes, així com en fil blau, botons negres i una colla de despeses més de cara a la realització de la processó de Dijous Sant (vegeu les despeses a l'annex). I als comptes de l'any 1634 comprovem que a més dels quatre sous pagats als portadors del misteri del sant Sepulcre, pagaven un sou al nunci, un sou al tabaler, i també a un home que feia de Simó Cirineu (APB, *Llibre de la confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist, 1622-1807*, f. 262r del primer quadern[27r]). També paguen anyalment per fer netes les vestes dels deixuplinants, així com en curar-los les ferides que es fan.

8.- Vegeu a l'annex el text d'ordenació de la processó de Dijous Sant, on trobem precisada la integració de les altres confraries amb els passos corresponents: la de Sant Roc amb l'Ecce homo; la de Nostra Senyora amb la Soledat; la de Sant Esteve i Santíssim nom de Jesús amb el Sepulcre i centurió (deixa, potser, del misteri que abans portava la confraria de la Puríssima Sang).

prou important, a la llum de les graelles enceses pels carrers, i de les atxes i els ciris que hi consten.

Així mateix, consta la realització de la pàssia per part dels preveres, amb un ajut del Consell municipal. És ben possible que es fes a veus (pel plural usat a la despesa), i, amb existència de l'orgue i d'organista i mestre de capella, amb cant.

També podem assenyalar, en aquesta línia, la festa de l'Assumpció de la Verge Maria (el 15 d'agost), amb el parament del llit de la dormició de la Verge i amb la processó.⁹

LES COMPANYIES DE COMEDIANTS

Sabem que el camí reial era transitat per una colla de companyies passavolants que feien el recorregut cap a Saragossa o bé cap a Barcelona; més estranyament trobem desviacions a Balaguer o bé a Tarragona, però també n'hem pogut trobar alguna dada en aquestes altres direccions. Aquests grups són més abundosos durant el segle XVII que al segle següent, per les dades que en tenim de Cervera i Tàrraga; i és justament del segle XVII que en tenim una dada certa relacionada amb Bellpuig.

A Bellpuig, els dies vint-i-tres i vint-i-quatre d'octubre de l'any 1620 es troba a la vila una companyia professional de comedians; han marxat dos actors de la companyia i la resta d'actors faculta l'autor de comèdies que la dirigeix a cercar-los i exigir-los els pagaments de què han fet creditora la companyia. També hi ha una lletra de debitori de l'actor Miguel Fernández.

Fa les lletres de poder el notari bellpugenc Francesc Gener, amb un castellà aberrant, que mostra la distància de coneixement que n'hi havia encara, fins i tot en gent lletrada.¹⁰ Gràcies a aquests documents podem saber el nom de tots els components de la companyia de comèdies:

L'autor de comèdies era Diego de Montserrate; els actors, Andrés Porzel (o Porcel), Juan Baterano, Juan Montero, Alonso de Sandoval, Miguel Fernández, Miguel Sarrate, Pablo Francisco Tejedor; i els dos actors cercats, Felipe de Velasco i Jerónima de Porras.

Als mateixos textos se'ns informa de les poblacions d'origen de dos membres de la companyia: Diego de Montserrate, l'autor, era de Chinchilla, "en los reynos de Castilla"; i Miguel Fernández era de Pamplona, "en el reyno de Navarra".

9.- Tema que hem tractat en un altre treball enllestit ja fa uns anys, però encara en premsa.

10.- Deven la indicació d'aquesta dada a Esteve Mestre i Roigé, qui, sabedor, als anys vuitanta, que treballàvem sobre el teatre modern a tota la zona, ens en féu advertiment i, per tant, ja poguérem incloure-la a la tesi i fer-ne les consideracions adients.

Per les relacions establertes entre Diego de Montserrat i els actors, la companyia es presenta com una típica companyia “de la legua”.¹¹

Diego de Monserrate, de Madrid, consta com a actor a la companyia d'Alonso Riquelme el 7 de març de 1602, i a la companyia de *Los Andaluces* el març de 1605.¹² Com a autor de comèdies, amb companyia pròpia, el documenta Henri Mérimée a València en dues etapes de representació: disset d'abril a maig de 1617 i quatre a nou de gener de 1619.¹³ És ben probable, doncs, que es tracti de la mateixa persona, que a inicis de segle fa d'actor i que cap al 1617 ja és autor de comèdies amb companyia pròpia.

Dels altres components de la companyia, Alonso de Sandoval figura com a testimoni al casori de Josefa Vaca i Juan de Morales Medrano, el vint-i-set de desembre de 1602; probablement ja era actor.¹⁴ Un Miguel Fernández és autor de comèdies (cap de companyia), a Sevilla el 1657.¹⁵ Felipe de Velasco, casat amb Ana de Barrios, és documentat per Rennert el 1650; el seu nom real era Felipe de Cabrera y Sotomayor.¹⁶

No hem pogut trobar llur continuïtat per aquests entorns, ni tampoc ens ha estat possible trobar constància del pas per la vila de les companyies de què tenim notícia que actuaren a Lleida, Tàrrrega o Cervera. Tot plegat, doncs, fa pensar que les dades que podem anar trobant aquí i allà d'alguna d'aquestes companyies són, en realitat, com una punta d'iceberg, que dona mostra o senyal d'una activitat teatral real més abundosa. Sabem també, per les dades d'aquests entorns, que aquesta circulació de companyies amb actuacions a les viles mitjanes decreix durant el XVIII per gairebé desaparèixer a la segona meitat de segle.

EL TEATRE D'AFECCIONATS

Dos elements força importants per esperar trobar dades de la formació d'aquests grups són la presència d'unes escoles ja més o menys fixes a la vila i

11.- Vegeu la caracterització dels diferents tipus de companyies a nivell de contracte establert entre els components (“compañía de la legua”, “compañía de partes” i “compañía real o de título”) a José FRADEJAS LEBRERO, “Compañía de partes”, a *Cuadernos de Literatura*, 1 (Madrid, 1947). Quant a la separació d'algun actor, diu: “Si alguno se separa de la compañía de partes, pierde todo cuanto de hato y de ahorro haya en la caja común. Pero en las otras, el autor puede mandar a por él adonde se halle, y, además, la justicia y las costas a cuenta del huído.” pàgs. 468-469. Aquest últim és el cas en què ens trobem a la companyia de Diego de Montserrat.

12.- Vegeu Hugo A. RENNERT, “Spanish actors and actresses between 1560 and 1680”, a *Revue Hispanique*, XVI (1907), pàgs. 334-538, la pàgina 438.

13.- Vegeu Henry de MÉRIMÉE, *Spectacles et comédiens à Valencia (1580-1630)*, Tolosa (de Llenguadoc), 1913, pàgs. 130-131.

14.- RENNERT, “Spanish ...”, pàg. 502. En ser l'única dada recollida per Rennert, deixa en interrogant la possibilitat que fos actor.

15.- RENNERT, “Spanish ...”, pàg. 390.

16.- RENNERT, “Spanish ...”, pàgs. 353-354 i 525-526. Si es tracta del mateix actor, veiem que acabà casat amb una dona diferent de l'actriu amb qui abandonà la companyia el 1620.

l'existència d'un cor o capella de cantors; de vegades, fent de mestre un prevere, podia succeir que es concentrassin en la mateixa persona els càrrecs de mestre de l'escola i mestre de capella, o que, en l'existència dels dos càrrecs en persones separades, les dues fessin bona avinença en aquestes activitats. Quan això succeeix ens trobem en unes situacions privilegiades perquè amb els escolars/escolans més avantatjats hom s'animés a formar algun grup d'aficionats per representar una obra teatral en ocasió d'alguna gran festa de la vila, especialment en festes patronals.

Des del segle XVI podem parlar d'una certa continuïtat de les escoles a la vila, de la presència d'orgue a l'església (cap a finals de segle), amb alguna referència a pagament d'organista i/o mestre de capella i a l'existència d'escolans cantors.¹⁷

Tot i així, les dades sobre activitat teatral connectada amb aquests grups són ben imprecises. Res no hem trobat que s'aparti del tipus d'activitat teatral o parateatral de temàtica religiosa i que està lligada a la tradició medieval (la temàtica que hem tractat a l'apartat de teatre religiós de tradició medieval).

Per a una activitat teatral més profana, de carrer, poc o molt relacionada amb la de les companyies passavolants, hem d'esperar pràcticament al segle XVIII, i ja és quelcom diferent. El que trobem com a més constant és un tipus d'activitat de carrer, semiteatral però que manté força espectacularitat. Es tracta dels balls, en les diverses entitats que els podem atribuir.

En alguna entrada reial consta l'organització de balls amb els nois; la que és descrita més detalladament és la de Felip V, l'any 1701, abans que es congriés la guerra de Successió. El relat és força extens al llibre d'actes del Consell de la vila, i ha estat usat i comentat amb generositat per Antoni Bach. Conten que van escriure al senyor Fèlix de Cardona, duc de Sessa i senyor de la baronia, per saber com havien de rebre el rei; i els respongué que es formés una companyia de soldats nombrosa, i que amb balls i música sortissin a rebre'l al cap del terme, juntament amb els paers i els prohoms de la vila.

Així, doncs, el vint-i-quatre de setembre, a les tres de la tarda, sortiren de la vila una companyia de cent cinquanta homes comanats per Francesc Galitó, mercader, com a capità, i Josep Serra, fuster, com a alferes. I "darrera la companyia anava un ball de bastons que es composà de minyons ricament vestits de sedes mostrejades, que feia gran festa. Darrera aquest anava un ball de gitanes, molt ben compost, i darrera aquestes els paers, que eren Joan de Serra, Jaume Granyó i Joan Vilamajor del Bou, vestits ab ses gramalles, i darrera aquest el Consell."¹⁸

17.- Tots aquests són temes als quals pensem dedicar un estudi més específic quan n'hàgim recollit prou dades, com ja hem fet per a Cervera i Tàrraga.

18.- Antoni BACH, *Bellpuig. IEI & Ajuntament de Bellpuig (Viles i ciutats, 26)*, Bellpuig, 1998, pàg. 133 (el relat complet ocupa les pàgines 132-134).

El rei, però, arribà molt apressadament al cap del terme, a la part de Golmés, “i posada en la forma la companyia sels feren les cortesies i els balls foren en aquell puesto a poc profit, puix sa Magt. venia molt arravatadament i no parà, i per xò se ballà molt poc, que sols tocaren los músics una estona”.¹⁹

Seguint les despeses de la confraria més important i acabalada de la vila, la Confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist, constatem que hi ha diverses dades sobre pagaments de balls, especialment també balls de bastons (especificat pels anys 1715 i 1740) i balls de gitanes (especificats l'any 1716, i amb possible representació també els anys 1750 i 1779, en què es fa referència a la despesa en cascavells per a les camades),²⁰ en la celebració de patronatge.

En la tipologia que s'ha anat generalitzant de cara a la classificació dels balls (balls dramàtics o balls parlats –amb diàleg i acció dramàtica–, balls amb parlaments i simples balls de dansa), no tenim cap dada que atribueixi a aquests balls la qualificació de balls dramàtics, sinó tan sols alguna que considera el ball de gitanes com a ball amb parlaments.²¹

Als comptes de despeses del període de vint-i-dos d'agost de 1756 a catorze d'agost de 1757 consta a les despeses que, a la festa de Santa Creu de setembre de 1756 (festa del patronatge), pagaren una lliura i mitja al Sardà, d'Anglesola, pel “ball de Buda”. A la mateixa festa foren llogats la música de Lleida i cobla, que cobraren trenta-vuit lliures, catorze sous i sis diners; es despengué deu lliures més per fer-los la vida (menjar i dormir) durant tres dies, i encara dues lliures i vuit sous pel viatge de portar-los i tornar-los. També hi consta la despesa de dues lliures i set sous en pólvora i fil pels trons.

Aquest ball és especificat en diversos anys posteriors,²² i en altres anys podria pensar-se que també es va representar encara que no n'hi hagi la menció expressa.

A la festa de Santa Creu de setembre de 1764 (comptes 19.08.1764-18.08.1765) trobem despeses en foc, coets i trons; als músics, pels balls, fer-los la vida i portar-los i tornar-los; en pollastres per als balls i en pólvora per al ball de Buda, així com en apariar “lo tablado” i altres fustes per a la festa.

El 1771 (comptes 1770-18.09.1771) hi ha també importants despeses en música per a la festa, en els músics pels balls i en pollastres “als balls per

19.- Ibidem.

20.- Els cascavells eren un tipus d'element característic a les camades dels nois per a aquest tipus de ball.

21.- Del ball de gitanes, n'hi ha diverses notícies: a Tarragona des de 1577, al Penedès (segle XIX, amb parlaments), etc. Vegeu *Els balls parlats a la Catalunya Nova (Teatre popular català)*, Ed. El Mèdol (L'agulla, 11), Tarragona, 1992, pàgs. 96 (treball de Jordi Bertran sobre els cicles de Corpus i de Santa Tecla a Tarragona), 63 (treball d'Eloi Miralles sobre el Penedès).

22.- Els comptes tractats al paràgraf anterior i els que comentem tot seguit (és a dir, els comptes per a les festes dels anys 1764, 1771, 1776 i 1787) són transcrits a l'annex final.

1715	ministrils de Cervera	8 ll + 8 ll 8 s	Joan Serra, tocar tamborí i flabiol al ball de bastons	8 s.		
1716	ministrils de Sarreal	13 ll.	regal al capità del ball de Gitanes , i a Juan Serra per tocar	1 ll. 6 s.		
1737	músics de Juneda	6 ll. + 2 ll.		minyons que ballaven	14 s.	cascavells, veta i altres 7 ll. foc 7 ll. 5 s.
1739	músics	5 ll. + 2 ll. 5 s.		minyons que ballaven	12 s.	mestre de capella de les Borges 2 ll. 5 s.
1740	músics	5ll 12s+4ll 16s		minyons ball bastonets	6 s.	mestre de capella de les Borges &c 4 ll. 4 s.
1744			músics als balls	14 s.		
1750	música església i balls	22ll 10s+ 3ll		pollastres pels balls	1 ll. 6 s.	4 dotzenes cascavells per camades 15 s.
1756	música de Lleida i cobla	38ll 14s 6d+10ll		Sardà, pel ball de Buda	1 ll. 10s.	pólvora pel foc 1 ll. 18 s.
1764	als músics	26ll 12s 6d+10ll	músics dels balls	3 ll.	pollastres pels balls	1ll 17s 6 pólvora pel ball de Buda 17 s. foc de coets i trons 5 ll. 1 s. apariar "tablado" i altres fustes 1 ll. 9 s. aiguardent per músics i balls 7 s. 7 d.
1766			músics dels balls	1 ll. 8 s.	minyons dels balls	15 s.
1767	músics Borges i Tàrrega	4 ll. 4 s.	músics dels balls	1 ll. 2 s. 6	pollastres pels balls	1 ll. 4 s.
1768/69			músics dels balls	1 ll. 17 s. 6	pollastres pels balls	1ll 3s 9d aiguardent per músics i balls 9 s. 4 d.
1771	música dia de la festa	36ll 5s+12ll	músics dels balls	2 ll. 5 s.	pollastres pels balls	1ll 17s 6 dues atxes acabar el ball de Buda 1 ll. 4 s. ensenyar ball de Buda a Franco. Oró 1ll 2s 6d foc vigília 18 ll. 5 s.
1772	músics festa	36ll 7s 6d+14ll	músics dels balls	2ll 8s 4d	pollastres pels balls	15 s.
1773	músics Lleida+Tarragona	40ll 10s+9ll 15	músics dels balls	1 ll. 10 s.	pollastres pels balls	2 ll.
1776	música de Tarragona	62 ll. + 26 ll.	músics dels balls	2 ll 2 s 6 d		trons tiraren al ball de Buda 1 ll. 10 s. comèdia 6 ll. 7 s. perruquer 3ll 7s 6d cascavells per camades i músic 1ll 17s 6 alguns necessitaven castell 20ll 10s foc+ vida als tiradors 50 ll. + 5 ll. pólvora al ball de Buda 3 ll.
1779	músics Lleida+Tarragona	60 ll.+32ll vida				
1784	músics església i balls	13 ll.				
1787	músics	42 ll.				

Quadre de les despeses en música i balls de la confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist

Ball de gitanes a Vilafranca del Penedès, any 1963

córrer”;²³ i les dues dades més importants en aquest any són en la despesa per dues atxes que serviren per acabar el ball de Buda i en la despesa a Francisco Oró, ferrer, per ensenyar el ball de Buda.

La de l'any 1776 (comptes 12.07.1776-12.04.1777) és la més interessant des del punt de vista teatral, perquè a més del ball de Buda consta també la despesa en una comèdia. Les despeses són als músics de Tarragona i música dels balls; ordi per a les mules dels músics; trons que es van tirar al ball de Buda. I les dues dades noves que reconsiderarem al final (les despeses per la comèdia i al perruquer).

També el feren a la festa de l'any 1787 (comptes 01.01.1787-01.05.1788). Trobem despeses als músics i en pólvora per al ball de Buda.

I ben probablement es representà a la festa de l'any 1796 (comptes 27.06.1796-20.08.1797), per la referència a pólvora pels balls. Anaren a l'Espluga a cercar l'home del foc (1 ll. 17 s.); músics de Bellpuig i de fora vila

23 - Als comptes de l'any següent hi haurà la precisió complementària que els pollastres són per als “xichs dels balls”.

(50 ll. 15 s.); vida als músics (20 ll. 15 s.); anar-los a buscar (12 ll.); pollastres i pólvora per als balls (6 ll.).

Amb aquestes dades de despeses que hem extractat (i que hem sistematitzat una mica més al quadre adjunt) podem fer-nos una idea ja dels elements que hi havia a la festa de Santa Creu de setembre. La despesa més important era en els músics que llogaven; molts anys van a cercar-los a fora, però de vegades eren els de la vila, o bé els d'aquí eren complementats amb el grup llogat a fora vila. A aquests músics, els fan la vida durant tres dies almenys (aquest era ja el període de la Festa Major de la vila), i també tot sovint despenen en portar-los i tornar-los. Hi ha igualment una despesa important en foc (petards, coets, trons; potser també pólvora per disparar artilleria menor).

I quant als balls, tot sovint hi ha la referència a una forma plural, “balls”, que fa pensar que eren diversos, fets per la jovenalla (d'aquí i/o de fora), i que els donaven –potser en competició, potser com a pagament– pollastres, que així podrien servir per a la menja familiar festiva. També la dada de l'any 1764 en què fan adobar el “tablado” o cadafal fa pensar que aquest servís per als balls o per als músics.

Si els dos anteriors oscil.laven entre balls amb parlaments i balls tan sols, l'entitat del ball de Buda sembla que era més important, i l'hauríem de classificar entre els balls amb parlament i els balls parlats (o pròpiament dramàtics).

Tot i ser en data posterior, sabem que el ball de Buda fou representat també pel jovent cerverí l'any 1807.²⁴ La dada apareix al llibre que informa sobre les demostracions festives que realitzà la ciutat de Cervera l'any 1807 per celebrar la possessió de la nova plaça de regidor per part de Manuel de Godoy, príncep de la pau.

Les festes se celebraren els dies divuit, dinou i vint d'abril, i el dia dinou al vespre, entre les nou i les onze (entre el refresc i el ball, diuen), es representà a la plaça Major la *Danza dramática de la paz*, espectacle pel qual es muntà un magnífic decorat i en el qual participaren quatre cors. La música de la dansa era composta per Josef Spontoni, compositor de la música del teatre de Barcelona; i la lletra era obra del catedràtic de lletres humanes de la Universitat, Agustí Torres, que fou també qui dirigí els actors. I com a complement:

“Durante la representación de la danza, y el bayle en las casas consistoriales, en el punto opuesto de la ciudad, esto es en una plaza muy oportuna, se daba otra

24 .- I no és l'únic ball que tenim documentat a Cervera. Per posar un exemple ben proper trobem que, pocs anys abans, al pas per la ciutat de Carles IV amb tot el sèquit reial, hi feren estada els dies set, vuit i nou de setembre. El dia vuit, a les vuit del vespre, “salió la comparsa, abriendo camino una compañía de Suizos del // Regimiento de Schwaller, y siguiendo tres bayles de niños, uno de viejos, otro de pastorcillos y otro de palos, quienes baylaron delante de SS. MM. y AA. haciendo varias figuras.” (pàgs. LXI-LXII) a *Relación de las prevenciones tomadas y festejos executados por el Ayuntamiento y fidelísima ciudad de Cervera para obsequiar á sus Magestades y Real Familia con motivo de su transito por dicha ciudad y descanso que hicieron en ella en los dias 7, 8 y 9 de septiembre de 1802* (Cervera, en la oficina de la Real Universidad, s. a.).

diversión pública, en la qual algunos mancebos representáron con varias evoluciones, y relaciones dramáticas la toma de // la ciudad de Buda, acaecida en el año de mil seiscientos ochenta y seis.”²⁵

No se'n diu res més, però és clar que era un tipus de teatre en certa manera alternatiu, basat en els gremis i, sens dubte, més popular que la *Danza dramática de la paz* que, com a acte oficial, es representava amb gran aparat de decoració a la plaça Major.

En una obra tan important com és la que recull les ponències i les comunicacions del congrés tarragoní celebrat el 1990 sobre la temàtica dels balls parlats, només hem trobat una menció al ball de Buda. Consta que fou representat a Tarragona, l'any 1880, durant les festes de Santa Tecla, per un grup de Bràfim.²⁶

I al lloc on hem pogut trobar una descripció més detallada del ball és al *Costumari català* de Joan Amades. En parla en referència a la festa d'anar a cercar aigua al santuari de Sant Magí de la Brufaganya, i fa referència a la realització del ball en aquesta festa a Cervera (hi hagué, doncs, més continuïtat del ball de Buda a Cervera, a banda de la representació suara al.ludida de 1807). Diu:

“La festa de Sant Magí i el repartiment d'aigua remeiera havien revestit a Cervera certa solemnitat, i encara avui se celebren. S'enramaven els carrers, es feia processó i, antigament, s'havia representat un ball de moros i cristians. Fins a temps moderns es feia ball de rams i de coques a la plaça. La festa ha perdut molt de la seva importància vuit-centista.

Temps enllà s'havia representat el *ball de Buda*, variant del de moros i cristians que tractava de figurar la presa de la ciutat de Buda, representada per un castell de fusta que hom muntava a la plaça i que es disputaven els dos bàndols amb diverses alternatives de pèrdua i de conquesta per ambdues parts. Intervenien personatges a cavall que donaven molta vistositat a la // facècia. La vigília feien una passada a tall de cavalcada, en la qual prenién part tots els ballaires, que lluien ostentósament els vestits. Tots anaven muntats; voltaven per tota la població, i gairebé revestia tanta importància la passada de la vigília com la mateixa del dia de la representació.”²⁷

Reprement, doncs, les dades que hem anat trobant sobre el ball de Buda, sabem d'entrada que igual que la lluita medieval contra els àrabs deixà pas a la lluita

25.- Vegeu *Demonstraciones, con que la ciudad de Cervera ha celebrado la posesion, que de la nueva plaza de regidor primera, y mas preeminente del Ayuntamiento de la misma se sirvio tomar el serenísimo señor D. Manuel de Godoy, Príncipe de la Paz, Generalísimo de los Reales Ejercitos y Armada, Almirante General de España é Indias, protector del comercio, y decano del Consejo de Estado & c. & c. en el día 18 de abril de 1807* (Cervera, Oficina de la Real Universidad por Segismundo Bou y Baranera, s. a.), pàgs. XIX-XX.

26.- Vegeu Jordi BERTRAN, “Inventari dels balls parlats documentats al «Diario Mercantil de avisos y noticias» i al «Diario de Tarragona», 1856-1900”, a *Els balls parlats ...*, pàgs. 217-219. Possiblement, l'accés a dades del XVIII per a la zona tarragonina confirmaria la seva importància (que decau al XIX).

27.- Joan AMADES, *Costumari català. El curs de l'any*, volum IV (Estiu), Ed. 62, Barcelona, 1982 [1a. edició 1953], pàgs. 877 i 883.

contra els turcs a l'època moderna, de l'antic ball de moros i cristians derivà la modalitat del ball de Buda, que representava i celebrava la conquesta imperial de la ciutat de Buda, en la lluita contra els otomans, realitzada l'any 1686.

S'ha conservat també en llatí una part d'una comèdia que fou potser representada a Tortosa en les celebracions immediates a la conquesta de Buda, comèdia on es fa el paral·lelisme entre Buda i Tortosa, ambdues al costat d'un riu, el Danubi o l'Ebre. Comèdia en llatí i epigrames en castellà foren produïts per a la festa tortosina i representarien la celebració al nivell més culte, mentre el "ball de Buda", que també hauria estat generat per la conquesta de Buda, representaria la celebració més popular. Celebració justificada especialment al nivell popular pel fet que la victòria era vista en part com a gesta catalana, puix que hi participaren un nombre considerable de catalans, com havia passat també amb la batalla de Lepant (1571), més d'un segle abans.²⁸

Amb major o menor entitat dramàtica, doncs, veiem que durant el segle XVIII són aquests diversos tipus de balls la diversió popular que és més habitual a les festes patronals; es realitza al carrer, amb utilització d'una certa tramoia (el pal i cintes per al ball de gitanes; el castell per al ball de Buda) i attrezzo (cascavells al ball de gitanes; bastons polits per al ball de bastons; probablement espases de fusta i potser artilleria menor per al ball de Buda, en què es precisen despeses en pólvora). Els protagonistes són els nois; els grups neixen una mica a semblança dels grups d'exèrcit que també s'improvisen per a entrades reials (en el següent segment d'edat), i en ells és tant o més important l'acció de ball com els parlaments. Per al ball de bastons i per al ball de gitanes consta almenys en dos anys determinats la presència d'un músic específic, el sonador de flabiol i tamborí. I quant al temps festiu, el més habitual és al setembre, a la festa patronal de la confraria més important de la vila, però ja hem vist a l'inici que eren usats per a recepció reial, i també trobem al text final que donem a l'annex, que hi havia balls (sense precisar) en una festa d'acció de gràcies de la confraria, just després de la guerra del Francès, el 1814.

Al costat d'aquesta activitat més habitual hem trobat la despesa global de sis lliures i set sous per a "la comèdia" i de tres lliures i set sous per al perruquer, als comptes de la festa celebrada l'any 1776. Els comptes són tan lacònics en aquest cas que no podem fer altra cosa que hipòtesis sobre el tipus de comèdia (probablement en castellà, per l'època) i el tipus de grup (alguna colla d'afecionats?).²⁹

28.- Hi ha una edició actual del text manuscrit conservat, tant dels poemes com de l'obra: ANÒNIM, *Epigrames i sonets per la conquesta de Buda* (transcripció i pròleg de Ramon Miravall), Dertosa (Nabí, 1). Tortosa, 1980. El curador relaciona l'autor amb el convent de carmelitans descalços i l'Estudi General de Tortosa.

29.- I encara és arriscat agafar les dues dades com a relacionades, puix que no són immediatament consecutives al compte de despeses.

ANNEX DOCUMENTAL

A. ACTIVITATS DRAMÀTIQUES I ESPECTACULARS DURANT LA SETMANA SANTA

1583, febrer, 14

Determinació de consell en què resolen fer adobar el crucifix de l'església perquè pogués fer-se la representació del davallament.

A[rxiu] M[unicipal de] B[ellpuig], F[ons] M[unicipal], *Llibre de Consells, 1558-1584*, f. 173r

Fonch també determenat en dit consel se adobàs la figura del crucifici de la iglésia, axí per la representatió se avia de fer del devalament de la Creu com per lo que convenia.

1599, desembre, 20

Albarà de pagament de dues lliures i tretze sous a la Unió de Preveres per haver fet la pàssia i la rescinta aquell any.

AMB, FM, *Llibre de clavaria, 1599-....*, f. 99r

Albarà de la Pàssia y Resinta de la Unió dels preveres de Bellpuig.

De part dels senyors de Pahers etc. a vós dit clavari donareu y pagareu al procurador de la Unió dels preveres de Bellpuig per la Pàssia y Resinta, la vila los mana donar quiscun any dos liures y tretze sous, los quals los seran a paga per lo any 1599. Dat. etc. ut supra [20 de desembre de 1599] ii ll. xiii s.

1611, desembre, 13

Albarà de pagament de dues lliures i tretze sous al procurador i ecònom de la Unió de Preveres; dues lliures i vuit sous per haver dit la pàssia i cinc sous per la rescinta d'aquell any.

AMB, FM, *Llibre de clavaria, 1599-....*, f. 268r

Albarà de la Pàssia y Rescinta.

De part etc. al honorable mossèn Joan Galanós, clavari, dels diners són en vostre poder donareu y pagareu al procurador y ecònomo de la venerable Unió dels preveres de dita vila dos lliures y tretze sous; y són dos lliures y vuyt sous los done la vila per dir la Pàssia, y sinch sous per la Resinta. Y en la paga li'n fareu data etc. ut supra [Bellpuig, a 13 de desembre] ii ll. xiii s.

1612, novembre, 10

Albarà de pagament de dues lliures i tretze sous al procurador i ecònom de la Unió de Preveres; dues lliures i vuit sous per haver dit la pàssia i cinc sous per la rescinta d'aquell any.

AMB, FM, *Llibre de clavaria, 1599-....*, f. 286v

Albarà de la Pàssia y Rescinta.

Item de part etc. al honorable en Pere Borràs, clavari, dels diners són en vostre poder donareu y pagareu ha.l procurador y ecònomo de la venerable Unió dels preveres de dita vila dos lliures tretze sous; y són dos lliures y vuyt sous los done la vila per dir la Pàssia, y sinch sous per la Rescinta. Y en la paga li'n fareu data etc. en Bellpuig ut supra [10 de novembre] ii ll. xiii s.

1627

Despeses de la confraria en elements per a la processó de Dijous Sant.

A[rxiu] P[arroquial de] B[ellpuig], *Llibre de la confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist, 1622-1807*, ff. 269v i 268r del primer quadern (seria 20v i 21r, si es numerés linialment, però hem respectat les numeracions originals).

E més han de aver que a 31 de mars 1627 pagaren per dos peses de bocaram negre per a fer vestes deu liures	10 ll. s.
E més han de aver que dit dia pagaren per dos onses y mija de fil blau per a fer dites vestes, dos sous y mig	ll. 2 s. 6 [d.]
E més han de aver que dit dia pagaren catorse sous per quinze dotsenes de botons negres per a dites vestes	ll. 14 s.
E més han de aver que dit dia pagaren per sis palms de bocaram faltave, nou sous	ll. 9 s. //
E més han de aver que dit dia de 31 de mars 1627 pagaren a Francesch Innigo, apothecari, per les pólvores y lo vi del Dijous Sant, per als diciplinants, onze reals	1 ll. 2 s.
E més han de aver que dit dia pagaren a Joan Plasa, sastre, per mans de fer les vestes, deu reals	1 ll. s.
E més han de aver que dit dia pagaren a Joan Vilagrasa, candeler, per fer les vuit atxes de la confraria, dos liures	2 ll. s.
E més han de aver que dit dia pagaren a un home per ensendrer les graelles en la professó lo Dijous Sant, devuyt diners	ll. 1 s. 6 [d.]
E més han de aver dit dia pagaren per la tea de dites graelles, vuyt sous	ll. 8 s.

E més han de aver que dit dia pagaren a quatre hòmens per
aportar lo misteri del Sepulcre per la professó, quatre sous

ll. 4 s.

(...)

E més han de aver sis cortans de blat que pastaren lo

Dijous Sant per als diciplinants

q[uarter]a 6 cor[tans]

Sense data (mitjan segle XVII)

Ordenació de la processó de Dijous Sant, a càrrec de la confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist.

APB, *Llibre de la confraria de la Puríssima Sang de Jesucrist, 1622-1807*, ff. 129v-131r.

Jesús, Maria, Joseph y Sant Nicolau.

A la Presiosíssima sanch de Jesuchrist.

Lo orde que se à de tenir en la profesó de la presio-
sísima sanch de Jesuchrist en lo Dijous Sant,
la qual à de ser mantenguda per los majo-
rals, clavari y altres officials assenyalats
per los confreres de dita confraria a

———— son temps y loch —————

Primerament procuraran dits confreres, majorals y altres officials de demanar al reverent capellà major que per vuy és o per temps serà que lo diumenge de Rams exorte a tot lo poble de que acuden ab la devosió que bé tenen acostumat a la professó de la presiosíssima Sanch de Jesuchrist que.s fa en la vila de Bellpuig en la forma següent:

Eixint de la iglésia parrochial de Sant Nicolau, après de ésser-se junctats tots los que en ella han de anar, serà la primera cosa la trompeta, y altra persona ab la campaneta, ab ses cotes negres o morades.

Més, aniran los estandarts negres, portats per dos fadrins o estudiants, ab sos sobrepellisos y vels negres davant la cara.

Més, consegüentivament, anirà un estudiant ab lo crusifisi que vuy se té en la cambra dita lo deposador, en lo castell, y après los impropis de la passió de Christo, y finalment una creu sens Christo, y to[t] assò à de ésser portat per los estudiants y minyons que en dita vila se trobaran, anant vestits de blanch, a peu descals y vels negres davant la cara, y los seguesque lo mestre del estudi.

Més, seguirà la bandera de dita confraria portada per lo // banderado que serà dit any com està senyalat ab les constitutions de dita confraria, ab sos cordoners y dos aches a ses costes, com està ordenat.

Més après de dit banderado à de anar seguint lo portant la creu ab Simon Sireneo del millor modo y forma se pugue representar.

Més seguirà la tercera part dels dexeplinants.

Més inseguint dita professó anirà lo crusifisi ab sos ajudants y capella de cantors com ho ordenarà lo mestre de cant de dita iglésia, y aniran quatre aches de les que aportaran los qui duen vestes.

Més anirà inseguint altra terça part dels dexeplinants.

Més anirà inseguint lo Misteri de Nostra Senyora de la Soledat, lo qual porten quatre viudes de dita vila, confrases, ab los mantos molt baixos, acompanyades de dos pròmens de la vila dels més vells y antichs.

Més les acompanyaran dos viudes antigues ab ses aches moderades, que aquestes són dites capitanes, per a avesar a les demás viudes y confrases sempre que mester sie.

Més la tercera y darrera part dels dexeplinants à de anar inseguint dita professó, y després centurió y lo criat.

Més à de anar lo Sepulcre lo millor posat que.s pugue, portat de quatre persones molt endolades y cuberts los caps de dol; y a dit sepulcre lo han de acompanyar la mitat de les aches que aportaran los confreres, y tras d'ells los ecclesiàstichs de la Unió portant la Vera Creu ab sos hornaments negres; y tras d'ells vindrà lo senyor governador, balle y pahers, y la demás gent del poble y forastera a dos renchs, ab lo millor horde y modo sie possible. Y entre los hòmens y // les dones aniran dos pròmens vells perquè vaigen ab lo recato y devosió que.s deu en semblants occasions.

Més que les lanternes que done la vila, les repartesquen a hont los paregue millor als majorals que convinguen per la professó.

Professó
Tabal
Trompeta
Campaneta¹
Estandarts

1.- Ratllats els tres i, en altra lletra: Estandarts / Improperis / Banderado / Ecce Homo / Lo porta Creu / disciplinans / Crusifisi de la vila / La Soledat / Sepulcre.

Crusifisi del castell
 Improperis de la passió
 Creu lisa
 Aches de banderado
 Banderado y cordonés²
 Lo portant de creu y Sirineu³
 Tercera part de deixepelinants //
 Quatre aches
 Capella de cantors
 Lo Crusifisi de la santa confraria⁴
 Terça part de deiseplinants
 La Soledat⁵
 Tercera part de deixepelinants
 Lo Sepulcre y senturió⁶
 Aches y, entre elles, les creus y llanterna
 La capella de cantors
 Los ecclesiàstichs de la reverent Unió
 La Vera Creu portada com se acostume
 Y després inseguint tot lo poble.⁷
 Deo Gratias.

B. COMPANYIES DE COMEDIANTS

1620, octubre, 23 i 24

Carta de poder atorgada per Andrés Porcel, Joan Baquerano, Joan Montero, Alonso de Sandoval, Miguel Fernández, Miguel Sarate i Pablo Francisco Texedor, representants de la companyia de Diego Montserrat, autor de comèdies, al propi Diego perquè en llur nom pugui demanar i cobrar de Felipe de Velasco i Jerónima de Porras, representats que també eren de la companyia, les quantitats que els deguin. I, tot seguit, carta de fermança de Miguel Fernández que en el termini d'un mes pagarà a Diego de Montserrat els cent cinquanta rals castellans (quinze lliures) que deu a la companyia. Textos del primer i el segon esborranys escrits el vint-i-tres d'octubre, i, l'endemà, del tercer, aquest ja tot en castellà (almenys d'intenció).

2.- En altra lletra: Exe omo ab axes quan los de Sant Roch. / Trompeta.

3.- En altra lletra: ab quatre axes, les quals tenen en larch los capitans de Sant Joan y de dit mystery.

4.- En altra lletra: del qual té càrrech dita confraria, y de dar y fer aportar quatre axes.

5.- En altra lletra: de la qual té càrrech los capitans de Nostra Senyora, y de fer portar quatre axes.

6.- En altra lletra: ab quatre axes, les quals aporten los capitans de Sant Esteve y Santíssim Nom de Jesús.

7.- En altra lletra: devant la Vera Creu dos axes de la segrestia.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Notarial, notaris de Bellpuig, GNER, Francesc, notari, *Mans i bors.*, 1619-1620, fulls solts.

(Primer esberrany)

Die .xxiii. octobris 1620

Andrés Porsel, Joan Bacherano, Joan Montero, Alonso de Sandobal, Miguel Fernandes, Miguel Serrate y Pablo Francisco Taxedor, representantes, agora en la villa de Belputje residentes, de grado y cierta scientia constituen y ordenan su procurador al señor Diego de Montserrate para que en su nombre pueda pedir de Felipe de Belasco y Hierónyma de Porres, también representantes, todas y quales quier quantidades de dinero que por escritos apareciere que.l dicho deviere a la dicha confraria (ratllat) companya y para pleytos que le acontecieren, tanto en el presente Principado de Cathalunya como en Aragón, Castilla y otras quales quier partes del mundo; y en poder de substituir un procurador, dos o más. Y esto prometen sots obligation de sus bienes.

Testes Jacobus Cornellana, juvenis drogerius, Antonyus Masdéu et Vidal, scriptores.

(i en altra lletra:)

Dicto die

Miquel Fernández, de Pamplona, representant, deu a Diego de Montserrate, autor de comèdies, present, quinze liures barceloneses, y són a fi de tots comptes entre ells tinguts per qualsevol emprestamos, gastos, scèdules, mancomunidades que entre los dos hagen tenguts per qualsevol temps fins al dia present, pagadores de vuy a un mes, ab obligació per sos béns renun. necessàries, renun. per propri for submissió ecclesiàstica y secular scriptura de ters persona per bans en Catalunya, en Aragón carta de encomienda, y en Castella y altres regnes obligació quare... sotsmetent-se a qualsevol ley y for.

Testes sunt reverendus Joannes Sedó, presbiter, et Raphael Calbís, baiulus, Pulchripodii.

(Segon esberrany)

(al marge:) minut. lengua castellana

Die .xxiii. octobris 1620

Andrés Porsel, Joan Bacherano, Joan Montero, Alonso de Sandobal, Miguel Fernandes, Miguel Serrate y Pablo Francisco Taxedor, representantes, agora en la villa de Belputje residentes, de grado y cierta scientia constituyen y ordenan su procurador al señor Diego de Montserrat, representante y autor de comedias, presente, para que en su nombre pueda pedir a Philipe de Belasco y Hierónyma de Porres, también representantes, todas y quales quier cantidades de dinero que por escritos apareciere que dicho deviere a la dicha companya, y para pleytos que le acontecieren tanto en el presente Principado de Catalunya como en otras quales quier partes del mundo, y con poder de substituir.

Testes Jacobus Cornellana, juvenis droguerius, Antonius Masdeu et Vidal, scriptores, Pulchripodii.

(al marge:) minut. lengua castellana

Dicto die.

Miguel Fernandes, de Panplona, representant, deu a Diego de Montserrat, autor de comèdies, present, quinze lliures barceloneses, y són a fi de tots comptes entre ells tinguts per qualsevol emprestamos, gastos, scèdulas, mancomunidades que entre los dos hajan tenguts per qualsevol temps fins al dia present, pagadores de vuy a un mes ab obligatió de sos béns renunt. necessàries renun. propri for submissio ecclesiàstica y secular scriptura de ters persona y béns en Cathalunya, en Aragó carta de encomienda y en Castilla y altres regnes obligatio quarentigia, sotmeten[t]-se a qualsevol lley y for.

Testes sunt reverendus Joannes Sedó, presbyter, et Raphael Calbís, baiulus, Pulchripodii.

(Tercer esborrany)¹

Die veneris 24 octobris 1620

In Dei nomine amen. Sepan quantos esta carta de poder vieren como nosotros, Andrés Porzel, Joan Bacherano, Joan Montero, Alonso de Sandoval, Miquel Fernández, Miguel Sarate y Pablo Francisco Texedor, representantes de la compañía de Diego Montserrat, autor de comedias, susoscrito, de presente allados y redisentes² en la villa de Bellpuche de Anglesola, diócesis de Solsona, en el Principado de Cathalunya, desimos que damos, otorgamos y concedemos todo nuestro poder simus et insolidum complido leno y bastante qual nosotros havemos y tenemos y de drexo para validación de las cosas insuscritas se requiere

1.- Probablement, còpia ja del text definitiu que devia lliurar-se a Diego Montserrat.

2.- Llegiu: residentes.

al dixo señor Diego de Montserrate, nuestro autor y natural de la ciudad de Xinxilla, en los reynos de Castilla, presente specialmente y espresse para que por nosotros y cada qual de nosotros y en nuestro nombre pueda pedir y de fecho pide resiba cobre y aya de Felipe de Velasco y Hierónima de Porras, representantes que eren también de nuestra compañía, todos y qualesquier quantidades de dinero que por scrito o en otra manera pareciere y constare que los susodixos Velasco y Porres devieren y quedaren deviendo a la dixa nuestra compania es a nosotros y cadaqual de nosotros por qualesquer causas o resones. Y de todo lo que resibiere y cobrare y por nosotros y a cada qual de nosotros le será dado y pagado de firme y otorgue y pueda dar, firmar y atorgar todas y qualesquer cartas de pago, fíniquitio y también de gasto que sean, y finalmente otras qualesquer a él ...vistas y a toda su voluntad con las cláusulas //y cautelas acostumbradas y necesarias para las dichas cosas. Y para saber las cosas susodichas y cada una d'elas y también para asequisión, prosequisión y defensa de todas y qualesquer pleitos y causas nuestras movidas y para mover, activas y pasivas, prinsipales y apelatorias, cada y quando le parieserá convenir, pueda compareser y comparezca el dicho nuestro procurador delante qualesquer jueces, officiales, alcaldes y justicias del Rei nuestro señor y otras qualesquier ansí ecclesiásticas como seglares, an sus consilerías, audiencias, cortes, tribunales o consistorías; y delante d.ellos y cada uno d.ellos pueda poner, offecer y exhibir, y de facto ponga, offreresca y presente todas y qualesquer peticiones, demandas y querellas contra las personas y luguares que le paresiere convenir. Y prestar qualesquer juramentos en nuestras almas ansí de calumnia como desisorios, y también qualesquer cauciones y seguridades ansí juratorias como ...decissorias y otras qualesquer a dicho procurador bién vistas y para él o si fuera nesesario dar qualesquer ... y aquellas guardar y servir indemnes. Y por ende obligar todos nuestros bienes y derechos avidos y por aver, aser qualesquer embargos, emparas, sacrestaciones y oposiciones, e concentir al alsamiento y cancelation d.ellas. Y ... dar qualesquer castigos, letras, instrumentos, autos y escrituras, ansí públicas como privadas. Y contradesir a las presentadas por el contrario; y aser, disputar y alegar, renuntiar y concluir en las tales causa o causas y pleitos nuestros; y pedir qualesquer sententias, ansí difinitivas como interlocutoria; y apelar datos en contrario; y proseguir las causas de apelación y pedir exeqütion d.ellas en nuestro favor promulgadas; y que // se aga taxasión de costas e intereses; y aser todas las demás diligencias ansí judiciales como extrajudiciales que para todo lo susodicho sean nesesarias y convengan en qualquer manera, e pedir e instar que de dichas cosas se aguan qualesquer autos públicos por testimonio de verdad e también para que el dicho nuestro procurador Y pueda instituir y nombrar uno y muchos procuradores para todo lo susodicho de parte d.ello y aquellos destituir, remover y revocar cada y quando le paresere convenir; y generalmente aguan y puedan aser el dixo nuestro procurador y sus sustitutos todo lo demás que para validación, firmesa y cumplimiento de todo lo susodicho sea necesario.

Y todo lo que nosotros podríamos aser alándonos presentes, porque para todo lo susodicho le damos este poder cumplido y bastante con todas sus incidencias y dependencias, y con libre y general administración para efecto de todo lo susodicho, y le relvamos de toda causión y fianza en forma según drecho, y obligamos nuestros bienes de asistir en juicio y de estar a drecho y rasón y también de guardar y aver por firme raso y graso todo lo que en nuestro nombre ysiere el dicho nuestro procurador y sus sustitutos. En testimonio de lo qual otorgamos esta carta de poder ante el notario y scrivano público y testiguos infrascritos, los quales y también los dichos otorgantes digo que conosco yo, el dicho notario y scrivano público infrascrito.

Que fué fecha en la dicha villa de Belpuche de Anglesola, diócesis de Solsona, viernes, a los venyete y tres días del mes de octubre del año de la natividad del Señor de mil seyscientos y venyete, presentes y lamados por testigos Joseph Cornellana, mabncebo, y Antonio Masdeu y Miguel Vidal, scribientes y moradores de Belpuche. //

Letras de fe del notario.

A todos y qualesquier oficiales, juezes y personas, así ecclesiásticas como seglares que gozan y gozaren cualquier autoridad, al qual o quales las presentes vinieren o fueren presentadas, salud en el Señor. Nós, Raphael Calbís, bayle de la villa de Belpuche de Anglesola, diócesis de Solsona, en el Principado de Cathalunya, por el excelentísimo señor don Luis Folch de Cardona, Córdova y Anglesola, duque de Sessa, Vahena, Terranova, Soma y Andría, marqués de Poza, conde de Cabra, St. Angel, Palamós y Olivito, vezconde de Hisnayar, grande almirante de Nápoles y capitán general del mar de aquel reyno, señor de las baronías de dicha villa de Belpuche, Linyola y de Calonge etc., damos fe y testimonio con los presentes, el discreto Francisco Janer de la dicha villa arriba nombrado, haver sido y ser notario público con la autoridad que él dize en la susodicha y su acostumbrada signatura, al qual como a notario fiel y leal se acude por todos los que de él en dicho su officio tienen necessidad, a los instrumentos del qual por él testiguados y en forma authéntica sacados en juysio y fuera d.él se les da entera y bastante fe. Y para que de todo lo susodicho no se pueda tener duda alguna, mandamos dar y concedemos estas nuestras letras por Antonio Masdeu, uno de los escrivanos de nuestra corte, despachados.

Datt. en nuestra corte de dicha villa de Belpuche de Anglesola a los venyete y seys días de los susodichos mes de octubre y mil seyscientos y venyete anyos.

Raphael Calbís, bayle.

(Por mandato de dicho señor

bayle fueron despachados

por mi, Antonio Masdeu, uno
de los escrivanos de su corte
de propia mano escribiendo.

Die veneris, 24 octobris 1620.

In Dei nomine amen. Sepan quantos esta pública carta vieren como yo, Miguel Fernandes, natural de la ciudat de Pamplona, en el reyno de Navarra, representante que era de la compania del susoscrito Diego de Montserate, autor de comedias, por agora alado y residente en la villa de Belpuche de Anglesola, diócesis de Solsona, en el principado de Cathalunia, convingo y en buena fe e por firme, válida y solemne stipulación, prometo al dicho señor Diego de Montserrate, natural de la ciudat de Xinxila, en los reynos de Castilla, mi autor que fué, aquí presente que de oi día a un mes próximo venidero le daré, entregaré y pagaré realmente y de echo a él y a qualesquer herederos y susesores suos , donde quiere que se me piden, aquellos cento y sinquenta reales castellanos que montan quince libras barchenoneses, les quales le quedo deviendo por fin y remate de todas y qualesquer quientas que entre nosotros ajamos tenido de qualquier tiempo asta el dia de oy, por qualesquer empréramos, gastos, deudas, mancomunidades y otras causas y resones. Sobre ende ... de las quientas no ser en si avidas y tenidas ... no ser ni pasar de ... manera ni consistir en verdad y al dolo malo y a l'action en el echo y a qualuer otro drecho, rasón y consuetud a estas cosas en qualquier manera obviar... Prometo dar y pagarle la dicha cantidad en el plaço y término y con modo y forma ariba contenidas, sin alguna dilación, causa, compensación, deducción y retención, y sin algun danio, costa e intereses suo y de sus sucesores y con salario suo o de su procurador y de los suos es ... qualquier die en el qual por esta causa él o aquellos trabajaren ... stando como bolviendo de diez sueldos barceloneses además de los quales ... pagaré y emendaré todas y qualesquer misiones, costas, gastos, danyos e intereses que les aconteceré por esto pa...r y sustentar en alguna manera, todos los quales quiero se les dé e rédito de su simple plalabra o al menos con su simple juramento, el qual aora para entonses les difiero y por pa... les quero aver por diferido, no requiriendo ni queriendo se requiera otro género de prueba.

Prometiendo ... que yo ni los miyos no les formaremos drecho ni dradrecho, ni les oppondremos alguna excepción de fuero, declinatoria ... o peremptoria ni alguna otra contraria o inpeditiva del drecho o del echo, so poena de veente sinco sueldos barceloneses que grasiosamente a mi y a los míos inpongan, la qual poena se cometa tantas veses quantas en dichas cosas fuere contraecho, de la qual se adquieran y appliquen las dos partes a él y a los suos, y la restante tarsera parte al official que de dichas cosas ... la exequisión, y que no menos todas las susdichas cosas queden ratas y perpetuamente firmes. Y para atender, tener, complir y firme (...)

C. BALLS PARLATS I GRUPS D'AFECCIONATS

1715

Part de les despeses de la confraria, on consta el ball de bastonets a la processó durant la festa de patronatge de la confraria del Sant Crist, per Santa Creu de setembre.

APB, *Llibre de la confraria de la Puríssima Sanch de Jesuchrist, 1622-1807*, f. 79r.

Descàrrega

Primo se donà de charitat del sermó al dr. Plens, rector de Mollerusa, lo dia de la festa de 14 de setembre 1715, una dobla 5 ll. 12 s.

Al sr. Joseph Puig, clergue, mestre de capella de la ciutat de Cervera, per la música que vingué, 4 dobles se donà; y un real de 8 a m. Boldú, són 23 ll. 16 s.

23 ll. 16 s.

Als menestrils de Cervera, que vingueren en la música, 8 ll., y quedí mal content per no voler tocar a la nit de la festa per a ballar 8 ll. s.

Per los gastos dels menestrils a la marchanta Rosa Jovanells sis reals de 8, dich

8 ll. 8 s.

Per los gastos dels músichs y gastos del predicador, pan beneit, entre unes coses y altres, sucre, ous, ayguardent, oli, checolate y melindres, avent fet gratis la vida a alguns, se ha gastat 10 ll. 16 s.

10 ll. 16 s.

Per dos carros anada y tornada a Cervera, a buscar la música y músics a dotse reals cada carro cadal dia, són 4 ll. 16 s.; y dos q[uartere]s de ordi, mitja cada carro cada camí, a real de vuit, que són 2 ll. 16 s. Que juntes 7 ll. 12 s.

7 ll. 12 s.

Per un burret demanaren y un miñó lo portà a Cervera 8 s. ll. 8 s.

A Juan Serra, serraller, per tocar lo tamborino y fluviol al ball dels bastonets, a la professó 8 s. ll. 8 s.

ll. 8 s.

1716

Part de les despeses de la confraria, on consta el ball de gitanes a la processó durant la festa de patronatge de la confraria del Sant Crist, per Santa Creu de setembre.

APB, *Llibre de la confraria de la Puríssima Sanch de Jesuchrist, 1622-1807*, f. 79r.

Descàrrega

Per lo sermó lo dia de la festa de Santa Creu de setembre 1716, al P. Fr. Bernat Ribera, dominico, avent-lo anat a buscar a ses costes lo Sr. Juan Vilamajor, capità nou entonses, per caritat del sermó una dobla 5 ll. 12 s.

Per los menestrils uns de Sarreal, fent-se ells la vida y sols buscar-los habitació yo y casa per a dormir y guisar-los, lo que féu Batiste Font per amor del S. Christo, 13 ll. s., dich 13 ll. s.

Per les completes y aniversari de la vigília y endemà de la festa, als senyors Reverents 1 ll. 17 s.

Per aigua ros per a los llevans, aguardent per a los fadrins, regalo al capità del ball de les Gitanes, y paga a Juan Serra, serraller, per a tocar lo fluiol y tamborino 1 ll. 6 s. 1 ll. 6 s.

1756

Part de les despeses de la confraria, on consta el ball de Buda durant la festa de patronatge de la confraria del Sant Crist, per Santa Creu de setembre.

APB, Llibre de la confraria de la Puríssima Sanch de Jesuchrist, 1622-1807, f. 116r.

Descàrrega

Primo lo dia de la plega 1 ll. 4 s.

Més mides per la plega 8 ll. 10 s.

Més per la música de Lleyda y cobla 38 ll. 14 s. 6 [d.]

Més per portar y tornar los músichs 2 ll. 8 s.

Més la prèdica 5 ll. 12 s.

Més teya per la grella ll. 6 s. 4 [d.]

Més pólvora per lo foch 1 ll. 18 s.

Més fil per los trons ll. 9 s.

Més per fer la vida als músichs 3 dies 10 ll. s.

Més al Sardà d'Anglesola per lo Ball de Buda 1 ll. 10 s.

1764

Part de les despeses de la confraria, on consta el ball de Buda durant la festa de patronatge de la confraria del Sant Crist, per Santa Creu de setembre.

APB, *Llibre de la confraria de la Puríssima Sanch de Jesuchrist, 1622-1807, f. 121v*

Més la música, r[ecib]o 2	26 ll. 12 s. 6 [d.]
Més per fer la vida als músichs	10 ll.
Més per portar-los y tornar-los	2 ll. 16 s.
Més per pollastres per los balls	1 ll. 17 s. 6 [d.]
Més als músichs dels balls, r[ecib]o 3	3 ll. s.
(...)	
Més per lo foch de cuets y trons, r[ecib]o 5	5 ll. 1 s.
Més per portar y tornar lo predicador	1 ll. 2 s. 6 [d.]
Més per la pólvora per lo Ball de Buda, r[ecib]o 6	ll. 17 s.
(...)	
Més per apariar lo tablado y altres fustes per la festa, r[ecib]o 8	1 ll. 9 s.

1771

Part de les despeses de la confraria, on consta el ball de Buda representat durant la festa de patronatge de la confraria del Sant Crist, per Santa Creu de setembre.

APB, *Llibre de la confraria de la Puríssima Sanch de Jesuchrist, 1622-1807, f. 226v.*

Descarga

Primo al Sr Joseph Miret, de Lleyda, per lo que pagà per lo paper per les florerres y cañetillo

1 ll. 10 s.

(...)

Més per una imatge del St. Christo, de pedra, per lo oratori

4 ll. s.

Més per mides, o tafetans per mides al gavaig

9 ll. 2 s.

Descazeaga.

Per lo que se paga al Sr. D. Juan de la Cruz que paga p. lo pa-		
per p. los fines de los Conventos	121	9
Per lo que se paga al Sr. D. Juan de la Cruz	480	8
Per lo que se paga a los señores de la Villa de Buzanca	104	63
Per lo que se paga a los señores de la Villa de la Cruz	104	534
Per una Campana de Santos barotada	4	936
Per una Imagen del Sr. Christo y de la Virgen	40	9
Per unidos, o tafesari p. unidos al fonsaig	20	29
Per lo que se paga del dia de la plega	20	9
Per los Muebles de la Villa de la Plega	20	53
Per adobar la Campana grossa	4	736
Per q. d. a tocar lo dia de la Festa al Campaner	4	736
Per portar un al ball p. Coquet	104	736
Per la festa de la Virgen de la Festa	180	53
Per lo que se perdieron dos achos p. acabar de fer lo ball de la Festa	10	43
Per la Mueca del dia de la Festa	360	53
Per fer la vida al Mueble	120	9
Per dadi per las Casales de unidos de la Mueca	10	43
Per los Pedrias	504	23
Per una Carta a Zaragoza a D. Juan de la Cruz	70	634
Per unidos la Ball de Buda a D. Juan de la Cruz	10	236

Carrega	1710	999	1260	930
Descazeaga	1260	930		

Descazeaga de la festa de la Virgen de la Festa 450 37

Y estas los presentes Comptos de 21 de Mayo de 1771 que dem. aprobats per mi
 Ambrós Costa Capella M.^o 21 de Mayo 1771

Més per lo refresch del dia de la plega	2 ll. s.
Més per los músichs dels balls de la festa	2 ll. 5 s.
Més per adobar la campana grossa	ll. 7 s. 6 [d.]
Més per ajudar a tocar lo dia de la festa, al campaner	ll. 7 s. 6 [d.]
Més per pollastres als balls per córrer	1 ll. 17 s. 6 [d.]
Més per lo foch se tirà la vigília de la festa	18 ll. 5 s.
Més per lo que perderen dos aches per acabar de fer lo ball de Buda	1 ll. 4 s.
Més per la música del dia de la Festa	36 ll. 5 s.
Més per fer la vida als músichs	12 ll. s.
Més per ordi per les cavalcadures dels músichs	1 ll. 4 s.
Més per la prèdica	5 ll. 12 s.
Més per cera a Tàrrega, a Jaume Gibert, candeler	7 ll. 6 s. 4 [d.]
Més per enseñar lo Ball de Buda a Francisco Oro, farrer	1 ll. 2 s. 6 [d.]

1776

Despeses de la confraria, on consten el ball de Buda i la comèdia representats durant la festa de patronatge de la confraria del Sant Crist, per Santa Creu de setembre.

APB, Llibre de la confraria de la Puríssima Sanch de Jesuchrist, 1622-1807, f. 232r.

Descàrrega

Primo la música de Tarragona, se li va entregà	62 ll. s.
Més als músichs dels Balls	2 ll. 2 s. 6 [d.]
Més al Ginestà	2 ll. 2 s. 6 [d.]
Més al campane[r]	ll. 18 s. 9 [d.]
Més al peruque[r]	3 ll. 7 s. 6 [d.]
Més al reverent Cantons per los gastos li feren en la cúria	7 ll. 6 s. 4 [d.]
Més sera blanca	10 ll. 10 s.
Més per la comèdia	6 ll. 7 s.

Descazrega		282
Per la musica de Tarragona i viva enragada	62	9
my al Musichy dely Baly	2	296
my al Ginyta	2	296
my al Campore	0	1833
my al perique	3	736
my al Rt. Cantory per los gastos de la festa en la casa	7	634
my para Blanca	10	109
my per los honrs de Vaxen hoxa al Ball de Buba	6	75
my per per la Vila al Musichy	1	109
my per los dues bonys que agoraven lo mirija al Musichy	26	9
my una quartena de ordi per la mada del Musichy	1	296
my la Predica de la festa	2	9
my la abertya lo dia de los bot de pen	5	129
my per lo diataxi per la leguesia	4	69
my per lo Ruchy y home que va venir a plegar	4	39
my per lo que perdieron 6 axos lo 8 jany 9	2	159
my per lo rospuch lo dia de la Paga	2	296
my per la Predica que feu lo P. Quatremita cont un accio de graecay per aver alcanizat la Pluja	2	9
my al Capellany y heroy	5	129
my para para	1	69
	6	39
Suma	15401397	

Carrega 16001792

Descazrega 15401397

Reste a favor
del 1. xto 521397

Victor los Comtes fins lo dia 20 de Set de 1777. quedan aprobats per mi Embrai Costa
per el Capella Major Embrai Costa 925 y Capella Mayor

Feit en agra Nit ale 20 Octubri 1777

Sobres Nitator

Més per los trons se varen tirar al Ball de Buda	1 ll. 10 s.
Més per fer la vida als músichs	26 ll. s.
Més per les dues dones que apariaven lo minjà als músichs	2 ll. s.
Més la prèdica de la festa	5 ll. 12 s.
Més les absoltes lo dia de tots los difuns	ll. 6 s.
Més per lo diatari per la segrestia	ll. 3 s.
Més per lo ruch y home que va venir a plegar	2 ll. 15 s.
Més per lo que perderen 6 axes lo Dijous Sant	2 ll. 2 s. 6 [d.]
Més per lo refresch lo dia de la plega	2 ll. s.
Més per la prèdica que féu lo pare guardià del convent	
En acció de gràcias per aver alcansat la pluja	5 ll. 12 s.
Més als capellans y demés	4 ll. 6 s.
Més per sera	6 ll. 3 s.
Sume	154 ll. 13 s. 7 [d.]

1787

Part de les despeses de la confraria, on consta el ball de Buda representat durant la festa de patronatge de la confraria del Sant Crist, per Santa Creu de setembre.

APB, Llibre de la confraria de la Puríssima Sanch de Jesuchrist, 1622-1807, f. 238r.

Descarga

Primo per lo campaner, de tocar ha las funcions del presen any de 87	3 ll.
Item per las midas	20 ll.
Item per lo refresch	3 ll.
Item per los músichs	42 ll.
Item per la pólvora del Ball de Buda	3 ll.
Item per compondrer las cotas dels escolans	3 ll. 4 s.
Item per lo sermó	5 ll. 12 s.
Item per compondrer un missal y un codern nou que he comprat	8 ll. 13 s.
Item per cera	22 ll. 10 s.

1814, maig

Relació de la festa d'acció de gràcies al Sant Crist, celebrada al maig de 1814, després del temps de guerra. Hi apareixen sis nois vestits d'àngels i també una colla de balls, no precisats.

APB, *Llibre del Sant Crist de Bormio* (2n llibre de consells i comptes), s.f.

Exacta y puntual relació de lo ocorregut en la translació y festa que féu la vila de Bellpuig de la portentosa imatge del St. Christo en lo mes de maig de 1814. Las molts y lamentables desgràcias que sufrí lo regne de Espanya en la pèrfida invasió que experimentàrem de las tropas de Bonaparte, y singularment en aquesta vila, formaran indeleble tradició per sa memòria, per lo que no és objecte de esta relació insinuar-los, sinó solament produir un molt concís preliminar per manifestar lo incentiu de nostras festas. En lo dia 14 de maig de 1810 entraren en brecha y asal[t] los francesos en la ciutat de Lleyda cometen[t] los majors estragos de una empenyada resistència, tenint los castells que capitular per evitar tantas desgràcias. Pues duenyos ja de la ciutat y forts, constituent-se'n un bàrbaro govern que, furiós ab esta vila, derraman[t] ab furor lo pitlatje, morts y una contínua persecució a tots los habitants, quan ja no ns quedaba humans recursos per sacudir tan pesat jugo, envià lo Cel lo esforçat caudillo Varó de Eroles, que ab sa astúcia militar bullà (burlà ?) la seguritat apoyada ab sas murallas, y en la tarde del catorse de febre[r] del any 1814 logrà deixar los castells y ciutat, y guarnir-los de tropas espanyolas. Redimits en dit dia de tan penosa esclavitut, no pogué menos esta vila, y comarca, que tributar ab la més sincera devoció un relevan[t] testimoni a la Divina Providència de acció de gràcias, oferin[t]-sse ab molt empenyo a celebrar una singular y distingida festa a la gloriosa y portentosa Imatge del modo següent:

Ben persuadida esta vila dels sentiments de devoció que animaben a sos behins, y comarcans, posà en 12 de maig de 1814 una mol[t] expresiva y devota carta convidan[t] als syndichs de sos respectius pobles per acordà lo dia y modo de la festa. Reunits dits síndichs ab lo magnífich Ajuntamen[t] de esta vila en la casa del Comú com se acostuma en semblan[t]s convocatòries, enviaren lo síndich de la vila a la reverent Comunitat y venerable Unió demanant-los se sirvisen assistir a aquella junta per millor acert de la resolució. Arribaren lo[s] R. R. capellans en dita junta. Proposà lo r[everend] doctor Vila, capellà major, lo fi de la convocació, produhint ab energia lo molt que debíem a nostra Imatge per tan felís llibertat, // exortant-los a convenir-los a fer una ponposa festa en acció de gràcias a dita Imatge. Sens la menor contradicció conveniren tran[s]ladar la santa Imatge lo dia 17 de maig al vespre de sa pròpria capella al altar major. Immediatamen[t] ab la més deguda forma se encaminan a la iglésia y, arrodillats en la capella del Sant Christo, vestits los R. R. capellans ab los hàbits de cor, descubrí lo r[erverend] capellà major lo santíssim sagrament y en nom de tots féu un vot solemne de transladar la s[anta] Imatge ab las més brillan[t]s exprecions

anàlogas, ab objecte de la festa que don enfervorits tots los ohens per tan santa y devota empresa.

Prevegudas ab molta activitat las cosas, arribaren en la vigília las músicas de Cervera y Lleyda ab lo profesor de músicas del R. Colegi de Cadetes, se donà lo dia 17 al vespre principi a la festa. Reunits los R. R. capellans en la sacristia de la v[enerable] Unió, y lo magnífich Ajuntament en son banch acostumat, se encaminaren ab profesó a la capella del Sant Christo entonanen[t] (sic) Psalms de alegria y baixan[t] los capellans ab molta reverència la santa Imatge de son camaril, lo depositaren en una ben disposada llitera, composta per lo senyor Ramon Balart, de Monblanch; y baix tàlem lo acompanyàrem al altar major, portan[t] dita llitera quatre sacerdots revestits de subdiaca. Depositat que fou la santa Imatge al altar major y ensesas molts llums, empesà lo senyor capellà major a dorar la santa Imatge, y después en seguida per son ordre los demás reverents; y aixís mateix los demás individuos del magnífich Ajuntament. Y immediatamen[t] se obrí la porta de la iglesia, entrà gran concurs de gen[t] y luego se entonà ab todas las músicas un Te Deum que al comensar-se se alsà la campana grossa tocan[t] també tot lo vehinat las campanas, conforme se habia pactat.

Lo dia 18 pasaren en esta per descansar los mil inglesos, que destorbaren la festa; però per no ocupar tan[t]s gastos, se suspengué la festa per lo endemà, anteposan[t] la festa de difunts per los que habian mort en campanya, sent una mol[t] pràctica y lluída funció.

Desembarazats lo dia 19 de las tropas, se cantà un molt solemne offici y predicà an castellà lo r[everend] d[on] Costa, cura pàrroco de Sant Llorens de Lleyda, ab mol[t] mèrit y satisfació del auditori. Lo altar major estava compost en un exorbitan[t] gasto. P[r]ecedian un gran número de achas y 6 noys vestits de àngels ab molta bellesa, que tot lo offici quedaren asentats forman[t] dos filas al centro del presbiteri, // portan[t] en la mà una antorxa ab un mocadó blanch.

Acabada la funció, se baixà la santa Imatge del altar major, los reverents la col·locaren en la llitera al mitj del presbiteri per satisfacer la devoció dels que adoraban los sagrats peus y Santa Creu, quedan[t] lo demás cuberta ab una mol[t] fina glasa. Quedà's sempre un sacerdot per rebre los rosaris de tots los que volian tocasen la Santa Creu. A las 3 de la tarda se comensà las vespras molt solemnes y después se comensà la profesó ab molt concurs. Los carrers estaban tots adornats, endomasats los balcons, a todas parts compostos altars y en fin tots a competència per honrar tan santa funció. Quatre sacerdots vestits de subdiaca portaban la llitera anat als costats quatre granaders, seguint una gran multitud de achas. Parà la profesó al carrer de la Font y donà la música un rato de mol[t] mèrit y satisfació. També en la plaza de S[ant] Roch cantaren per més rato àrias y altres pezas concernen[t]s al objecte del dia.

Esta profesó fou general com la del Corpus, y durà lo menos tres horas tiran[t] ab tota la carrera mol[t]s tiros y tocan[t] totas las campanas. A totas parts era gran lo concurs; anaban al devan[t] la professó mol[ts] balls ab molta armonia y quietut, sens succehir ab tanta gen[t] la menor discòrdia. Arribada la profesó en la iglésia, se deixà la santa Imatge en la llitera, y la posaren después al altar major, a hon quedà per vuit seguits dies, celebran[t] una misa solemne cada dia, venint en tots estos dias molta gent ab gran devoció. Celebrada la octava, se trasladà en sa pròpia capella, y antes de posar-la a son sòlio, se tornà a·dorar-lo, quiscun per son ordre, y a la fi se cantà lo The Deum.

Per no ser demasiat llarch en ma relació, [h]o podran veurer ab més exactitut en la treta que [es] féu en lo any 1763, com està notat en lo llibre antich. Esta és la verdadera relació de las festas de la portentosa Imatge succehidas en lo mes de maig del any 1814, sen[t] administrador lo reverent Francisco Solé, prebere, que deixa a la posteritat per son govern.